

Sociaal Veiligheidsplan 2023-2024

Nieuwkomersonderwijs

Sociaal Veiligheidsplan

(Versie juli 2023)

Basisschool De Horizon is een school voor nieuwkomers in Hengelo en kent twee locaties. Op onze school zitten leerlingen die korter dan twee jaar in Nederland zijn of jonge kinderen die vanwege de Thuistaal de Nederlandse taal onvoldoende machtig zijn om het onderwijs op een reguliere basisschool te kunnen volgen. Gemiddeld blijven kinderen één tot twee jaar bij ons op school.

Visie, doelen en uitgangspunten

Visie van Basisschool De Horizon

Basisschool De Horizon is een school voor nieuwkomers en vluchtelingen. Een school waar kinderen, leerkrachten en ouders zich veilig en geborgen voelen. Een school met een hoog welkomsgedoele. De kinderen spelen, leren en werken samen. We leren de kinderen om te gaan met verschillen en we bereiden ze voor op een democratische samenleving. Binnen ons leerstofaanbod ligt de nadruk op het leren van de Nederlandse taal. We bereiden ze voor op het reguliere onderwijs, zodat de kinderen zo goed mogelijk kunnen instromen op het niveau dat bij hen past.

Doel

Nieuwkomers voorbereiden op het reguliere onderwijs in een democratische samenleving.

Vreedzaam Traumasensitief onderwijs als preventiekader

Uitgangspunt voor het beleid inzake sociale veiligheid op onze school is het programma van Vreedzaam. Vanaf 2020-2021 werken we met de module De Vreedzame School voor Nieuwkomers.

Vreedzaam is een programma voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het programma helpt onze school een gemeenschap te vormen waarin we leerlingen actief aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor elkaar, hun omgeving, voor de schoolgemeenschap en de samenleving.

Met Vreedzaam besteden we aandacht aan basale sociale-emotionele en burgerschapscompetenties die wenselijk zijn in een democratische samenleving, zoals je verplaatsen in een ander, op een democratische manier met elkaar beslissingen nemen, openstaan voor verschillen tussen mensen, constructief conflicten oplossen, omgangsvaardigheden en verantwoordelijkheid nemen voor de gemeenschap.

Wij willen kinderen op onze school zich niet alleen optimaal laten ontwikkelen in de cognitieve vakken, zoals taal en rekenen, maar wij willen ook een bijdrage leveren aan de sociale en maatschappelijke vorming van leerlingen.

We zijn ons bewust van de impact van ingrijpende jeugdervaringen op de ontwikkeling van onze leerlingen en gezinnen. Daarom stemmen we zo goed mogelijk af op de specifieke onderwijs- en begeleidingsbehoeften van deze leerlingen. We bieden leerlingen een veilige plek waar ze met plezier naartoe gaan en zoveel mogelijk tot ontwikkeling en leren kunnen komen. Dit doen we door traumasensitief les te geven in combinatie met de filosofie Vreedzaam. Vandaar dat we spreken over Vreedzaam Traumasensitief Onderwijs. In een Vreedzaam traumasensitief onderwijsklimaat staat ook een gezonde werkomgeving voor het schoolteam centraal waar inspanning én ontspanning, zelfreflectie en onderlinge steun de dagelijkse praktijk zijn. De meeste teamleden zijn traumasensitief en Vreedzaam getraind.

Onze school dient ook een school te zijn waar alle kinderen zichzelf kunnen zijn en zich veilig en prettig voelen. Alleen dan kunnen ze leren. We doen veel om sociale veiligheid te bevorderen en om ongewenst gedrag te voorkomen. Hieronder werken we deze preventieve maatregelen nader uit.

Wij willen dat De Horizon een positieve sociale gemeenschap is, waarin een expliciete sociale en morele norm aanwezig is die ervoor zorgt dat we oog hebben voor elkaar, dat we rekening houden met elkaar, dat we allemaal verantwoordelijkheid dragen voor de gemeenschap. We vinden dat je het recht hebt om jezelf te zijn, maar dat je ook de plicht hebt om ervoor te zorgen dat

ieder ander dat recht heeft. Wij willen een school zijn waarin zorg voor elkaar centraal staat. Een school met een klimaat waarin sprake is van verbinding, eerder dan concurrentie of competitie. Dit geldt voor zowel kind, ouder/verzorger en team.

Onderscheid tussen plagen, pesten, conflict en ruzie

We maken onderscheid tussen pesten en plagen. Bij plagen is het negatieve gedrag niet structureel gericht tegen dezelfde leerling en is de machtsongelijkheid veelal niet zo duidelijk aanwezig als bij pesten. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachen maken, dan dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten

Wij spreken van pesten als er sprake is van:

- een negatieve intentie, bedoeld om een andere leerling leed te berokkenen;
- herhaaldelijke en langdurige blootstelling aan negatief gedrag/agressie van één of meer leerlingen;
- verschil in macht tussen pester en gepeste.

We leren leerlingen ook het onderscheid tussen pesten & plagen en een *conflict* & *ruzie*. Een conflict is een verschil van mening of van belang (A wil dit en B wil dat). Soms onttaardt een conflict in een *ruzie*, als er sprake is van (fysiek of psychisch) geweld. Plagen kan vaak leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan. Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

We werken te allen tijde aan een positief en veilig klimaat. Als kinderen zich toch onveilig voelen of er wordt gepest grijpen we snel in. Zie hieronder.

Leren omgaan en oplossen van conflicten

Leerlingen leren door middel van een los-het-op-kaart hoe ze samen conflicten kunnen oplossen. Ze leren af te koelen alvorens ze met elkaar in gesprek gaan. Onder begeleiding van een leerkracht gaan de leerlingen met elkaar in gesprek en komen tot een win-win oplossing. Enkele leerlingen in de bovenbouw geven we de gelegenheid om de mediatie aan te leren. Deze leerlingen mogen andere kinderen helpen om het gesprek in goede banen te leiden. Dit onder begeleiding van een leerkracht. Op deze manier leren we kinderen op een constructieve manier conflicten op te lossen en ruzie te voorkomen.

Bij ruzie wordt er altijd ingegrepen en gemedieerd door een leerkracht.

Aanpak sociale onveiligheid waaronder pesten

Wanneer blijkt dat kinderen zich onveilig voelen op school of zich pestincidenten voordoeden, gaan we altijd eerst na of het programma van Vreedzaam (nog) goed wordt uitgevoerd in de betreffende groep. Als dit niet het geval is, wordt hier eerst aandacht aan besteed. Vervolgens is er soms meer nodig. We hanteren daarbij een glijdende schaal: van vroegtijdig ingrijpen bij plagen tot uiteindelijk (als alle andere middelen zijn uitgeput) schorsen of verwijderen van leerlingen.

De veiligheidsthermometer

We gaan structureel na of de doelen van Vreedzaam wel gehaald worden, met behulp van de Vragenlijst Groepsklimaat, die we jaarlijks afnemen door middel van het Kwaliteitszorginstrument van Vreedzaam. Daarnaast nemen we ook jaarlijks een vragenlijst af om de borging veilig te stellen, eventueel aan te passen en te versterken. Daarnaast nemen we een Picto - Veiligheidsthermometer af, een instrument dat inzicht geeft in de *beleving* van de sociale veiligheid van de leerlingen. Samen met de leerlingen wordt over de veiligheid gesproken.

Analyse van de resultaten vindt plaats op drie niveaus:

- * Op individueel niveau zal de groepsleerkracht de dagelijkse observatie van zijn of haar leerlingen bekijken, en nagaan of er op individueel niveau direct actie nodig is. De leerkracht kijkt dit aan de hand van de dagelijkse routines zoals de gevoelsthermometer of gevoelsstokjes. Daarnaast wordt data verzameld wanneer dit nodig blijkt te zijn. Bij opvallende zaken ligt het voor de hand om eerst een individueel gesprekje te voeren met de leerlingen die het betreft. Hierbij hanteren we pictogrammen zodat leerlingen kunnen aanwijzen wat ze bedoelen of welk gevoel ze hebben.

- * Ook op groepsniveau worden de resultaten 1x per jaar geanalyseerd en besproken tijdens het ib-stamgroep. Eerst vindt een analyse plaats van de mogelijke oorzaken van een negatieve uitslag. Herkent de groepsleerkracht de score? Komt de score overeen met de eigen indruk? Welke leerlingen zijn opvallend? Passend bij het gedachtegoed van Vreedzaam is een bespreking met de groep zelf. De groepsleerkracht vat de resultaten samen, en bespreekt deze met de groep.
- * Op schoolniveau worden de resultaten van alle groepen besproken tijdens een van tevoren aan gegeven studiedag en tijdens de interview. Hierbij gaat de aandacht uit naar een vergelijking van de verschillende groepen met elkaar én naar een vergelijking met voorgaande jaren. Is er sprake van een negatieve of een positieve ontwikkeling? Zo ja, hoe komt dat? Hierbij worden tevens de acties geëvalueerd die vorig jaar zijn ondernomen om de veiligheid te vergroten.

Het voorkomen van pesten en bieden van sociale veiligheid

Zoals we hiervoor al aangaven leggen we met het programma Vreedzaam fundament voor een sterk tegenwicht tegen sociale onveiligheid of pestgedrag. We noemen een paar belangrijke elementen van het programma, naast de wekelijkse lessen die leerlingen in alle groepen ondergaan.

Uitdragen van een positieve sociale en morele norm

Gedrag wordt voor een groot deel bepaald door de sociale norm in de omgeving. Leerlingen zijn gevoelig voor de vraag: 'Wat wordt er hier van mij verwacht?'. Om positief gedrag van leerlingen te stimuleren willen we expliciet een positieve sociale en morele norm uitdragen. Dit doen we onder andere door:

- Een 'Welkom! Fijn dat je er bent – bord' bij de ingang van de school;
- De omgangsafspraken en het logo van De Vreedzame School hangen zichtbaar in de school;
- Directe correctie van gedrag van kinderen dat haaks staat op de norm;
- De leerkrachten staan 's ochtends bij de deur om alle kinderen welkom te heten, mede door het geven van een hand. (bij het aanscherpen van de corona-maatregelen kiezen we ervoor een boks te geven)
- Aanwezigheid van de directie, intern begeleider en onderwijsondersteunend personeel bij de ingang van de school om de leerlingen en ouders 's ochtends te begroeten, belangstellend te informeren en een opsteker te geven, enzovoort;
- Tijdens de inloop kunnen leerkrachten en onderwijsassistenten een praatje maken met de kinderen. Ook intern begeleider of directie maken contact met de kinderen door in gesprek te gaan;
- Een 'We zullen je missen – bord' met daarop alle kinderen die uit zijn gestroomd naar een andere stad of regulier onderwijs.

De klas en school: een gemeenschap

We willen alle leerlingen het gevoel geven dat ze onderdeel zijn van de leefgemeenschap die de school en de klas vormen, dat hun aanwezigheid 'verschil maakt' en dat de klas of de school minder leuk zijn als hij of zij er niet bij is. Dit doen we onder andere door kinderen veel te laten samenwerken met verschillende leerlingen (met behulp van coöperatieve werkvormen), door samen omgangsafspraken te maken, samen te bedenken welke taken er in de klas zijn en die met elkaar verdelen, of als klas presentaties voor andere klassen te verzorgen. Gedurende het gehele schooljaar besteden we veel aandacht aan de vorming van een positieve groep in alle klassen (met de lessen van blok 1 van De Vreedzame School).

Vanwege de sterke wisseling van leerlingenaantallen binnen een groep, i.v.m. in- en uitstroom van leerlingen het gedurende het hele schooljaar, laten we zowel blok 1 als blok 2 twee à drie keer per jaar terugkomen.

Het voorgaande heeft evenzeer betrekking op de gehele school. Het maakt veel uit of leerlingen zich verbonden voelen met de school als geheel en dat zij de school als een gemeenschap ervaren. Die gemeenschap bestaat dan – als het goed is – uit alle andere leerlingen, al het schoolpersoneel en alle ouders.

Op onze school vinden we het daarom belangrijk dat de leerlingen alle leerkrachten en ambulant personeel kennen. Om die reden wordt bij het organiseren van de activiteiten altijd geregeld dat al het personeel betrokken is. Dit betekent dat een leerkracht van de onderbouw ook activiteiten doet met bovenbouwleerlingen. Dat de locatieleiding, intern begeleider of onderwijsondersteunend personeel meehelpen tijdens schoolse activiteiten. Daarnaast zorgen we ervoor dat nieuwe medewerkers zich altijd voorstellen aan de hele school. Soms gebeurt dit plenair bij een viering, maar soms gaat deze persoon even de klassen rond. Kinderen kunnen de nieuwe leerkracht dan vragen stellen nadat hij of zij zich heeft voorgesteld.

Investeren in de relatie met de leerlingen

We vinden het heel belangrijk dat alle leerlingen een goede relatie hebben met hun eigen leerkracht. Dat is een belangrijke voorwaarde voor een gevoel van veiligheid. We vragen van onze leerkrachten dat ze investeren in het leren kennen van de eigen leerlingen en in de onderlinge relatie. Ieder kind moet voelen dat het ertoe doet, dat de leerkracht het fijn vindt dat hij of zij er vandaag weer is. Alle leerkrachten zorgen ervoor dat ze tussen de bedrijven door met iedere nieuwe leerling een gesprekje voeren door middel van pictogrammen en/of het laten tolken van een andere leerling om elkaar zo beter te leren kennen.

Alle groepen werken met een 'Dit ben ik-tafel'. Leerlingen nemen spullen mee van huis waar ze klasgenoten over vertellen. Spullen die bij ze horen en waar ze trots op zijn. Ook de leerkracht zet deze tafel in om meer over zichzelf te vertellen.

Leerlingen worden medeverantwoordelijk

Als de klas een gemeenschap is, dan voelen leerlingen zich betrokken bij en medeverantwoordelijk voor wat er gebeurt in de klas. Bij ons op school krijgen leerlingen een stem, en leren zij die stem op een verantwoorde wijze te gebruiken. We geven leerlingen niet zozeer een stem om op te komen voor hun eigen belang, maar we willen dat ze zich medeverantwoordelijk gaan voelen voor het algemeen belang. We willen dat zij hun steentje bijdragen aan het algemeen belang, aan de gemeenschap. En daar zullen ze zich eerder verantwoordelijk voor voelen als ze ook echt mogen meedenken en als ze serieus worden genomen.

Zo werken we met maatjes. Leerlingen die nieuw komen op school krijgen een maatje. Het maatje zorgt voor de uitleg, wijst de weg en vertelt over hoe we met elkaar omgaan.

Tijdens de kring, die minimaal twee keer per week plaatsvindt, worden er onder andere groepsvergaderingen georganiseerd waarin leerlingen mee mogen beslissen over zaken die hen aangaan of kunnen komen tot oplossingen. Zowel op klassen- als schoolniveau.

We laten oudere kinderen jongere kinderen helpen bij allerlei activiteiten. En – specifiek gericht op ongewenst gedrag – leren we de leerlingen dat ze op kunnen en moeten komen voor (gepeste) medeleerlingen, dat ze 'verdedigers' kunnen zijn.

Opstokers

We streven dus naar een positief sociaal klimaat, waarin ieder kind zich veilig voelt, waarin respect is voor elkaar en waarin iedereen makkelijk samenwerkt met iedereen. Een op het eerste gezicht eenvoudig, maar zeer belangrijk middel om hiertoe te komen, is het geven van complimenten. In De Vreedzame School leren we iedereen heel bewust positief gedrag te benoemen in de vorm van een 'opsteker'.

Als iedereen in de groep in staat is om elkaar complimenten te geven, en zo hun waardering voor elkaar uit te spreken, ontstaat er langzamerhand een steeds positievere sfeer in de groep. En daarmee een cultuur waarin het normaal is om de nadruk te leggen op wat goed gaat. Een klimaat waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, zich gewaardeerd weten, het gevoel hebben dat het ertoe doet dat ze er zijn.

Een grondwet: basisregels in de school

Ongewenst gedrag lijkt vaker voor te komen in een weinig gestructureerde omgeving en in een omgeving waar leerlingen onvoldoende voelen wat de sociale norm is. Duidelijke regels in de klas en in de school zijn dus van belang. Bij ons op school hebben we een **grondwet**: een set **basisregels** die vervolgens uitgewerkt kunnen worden in concrete verwachtingen ten aanzien van het gedrag.

Die regels komen voort uit onze pedagogische doelstellingen van de school. De Vreedzame School biedt hiervoor een expliciet pedagogisch kader. Zoals eerder vermeld, is het streven met het programma van De Vreedzame School dat leerlingen:

- op een democratische manier gezamenlijk besluiten kunnen nemen;
- conflicten constructief kunnen oplossen;
- zich zorgzaam en verantwoordelijk opstellen ten aanzien van de gemeenschap;
- openstaan voor verschillen tussen mensen.

Deze doelen zijn terug te vinden in de thema's van de lesblokken, in positieve bewoordingen gevat:

- 1 We horen bij elkaar;
- 2 We lossen conflicten zelf op;
- 3 We hebben oor voor elkaar;
- 4 We hebben hart voor elkaar;
- 5 We dragen allemaal een steentje bij;
- 6 We zijn allemaal anders.

Onze grondwet luidt:

- Wij zorgen ervoor dat iedereen erbij hoort;
  - Wij zorgen ervoor dat iedereen zich veilig voelt en zichzelf kan zijn;
  - Wij lossen conflicten samen op;
  - Wij helpen elkaar;
  - Wij dragen allemaal een steentje bij.
- We hebben de grondwet visueel gemaakt en opgehangen bij de ingang van de school.

Van grondwet naar groepsregels en omgangsafspraken

We introduceren in de eerste week en halverwege het schooljaar de grondwet op een gezamenlijke bijeenkomst of in de klassikale zetting aan alle kinderen. Zo wordt duidelijk gemaakt hoe we werken op school: 'Zo doen we het hier op school!'

Om kinderen duidelijk te maken om welk gedrag het gaat bij de regels, demonstreren leerkrachten en kinderen in die bijeenkomst gedrag dat wel en niet bij de regels hoort. Dit noemen we de gedragsverwachtingen. Zo worden de omgangsregels met elkaar gevuld en snapt iedereen wat er met de regels wordt bedoeld. De introductie tijdens een bijeenkomst met de hele school versterkt het besef dat deze regels 'van ons allemaal' zijn.

De regels vormen op deze manier een kader voor gewenst gedrag: 'Zo doen we het op onze school!'. Deze regels zijn vervolgens zichtbaar in de algemene ruimtes en in iedere groep. Ze staan ook op onze website en in de schoolgids (deze is nog in ontwikkeling).

Deze **grondwet** vormt een soort 'kapstok' waaraan de **schoolregels** worden 'opgehangen'. In de lessen van De Vreedzame School (in blok 1) wordt samen met de leerlingen gesproken over de grondwet, de schoolregels en de omgangsafspraken die elke klas met elkaar wil maken om ervoor te zorgen dat het voor iedereen in de klas prettig en veilig is. De regels worden door volwassenen opgesteld, de leerlingen maken samen (omgangs)afspraken. Twee keer per jaar, tijdens blok 1, maakt iedere leerkracht in zijn of haar groep bekend welke **groepsregels** er gelden in de klas. Daarbij wordt de link gelegd naar de grondwet op schoolniveau, zodat kinderen begrijpen dat de groepsregels afgeleid zijn van de grondwet. 'De grondwet geldt voor de hele school en dit zijn de regels van de groep!'. Om die reden zijn de grondwetregels in iedere groep aanwezig. Vervolgens wordt in elke groep, samen met de leerlingen, **omgangsafspraken** gemaakt en op een afsprakenposter vastgelegd: 'Zo doen we het in onze groep'.

Deze afsprakenposter is voorzien van picto's, zodat leerlingen die de taal nog niet voldoende kennen wel zien welke afspraken er gemaakt zijn.

Aanleren en handhaven van gedragsverwachtingen

Met het opstellen van gedragsverwachtingen zijn we er nog niet. Gedrag dat bij een bepaalde regel hoort, moet vrijwel altijd worden **aangeleerd**. Dus oefenen we de gedragsverwachtingen met de hele klas.

Maar het opstellen van regels en het aanleren van het bijbehorende gedrag is op zich ook nog niet voldoende. Het **handhaven** van regels vraagt ook iets van het **gedrag van de leerkracht** (of andere volwassenen in de school). Bijvoorbeeld:

- modelgedrag vertonen;
- leerlingen herinneren aan de regel;
- leerlingen bevragen als ze zich toch niet aan de regel houden en een opsteker geven als ze het vervolgens wel doen;

- met de leerlingen meelopen, of in de gang op een strategische plek staan;
- leerlingen aanspreken die zich niet aan de regel houden. Aanspreken doen we door de gedragsverwachting uit te spreken en voor te doen/visueel te maken met gebaren.

Om het naleven van gedragsverwachtingen te bevorderen, is het tevens van belang dat:

- alle leerkrachten in de klassen regelmatig terugkomen op één of meer regels waar de leerlingen moeite mee hebben door de gedragsinstructie in de klas te herhalen;
- alle volwassenen in de school helpen bij het toezicht houden en op het naleven van de regel; het team maakt afspraken over wie op welke plek toezicht houdt.

Bij het overtreden van de regels: zinvol straffen

Er zullen altijd situaties zijn waarbij leerlingen de regels overtreden en zich niet houden aan afspraken. Bij ernstige overschrijdingen van de grenzen zijn maatregelen of straffen nodig. Uiteraard straffen we bij ons op school af en toe leerlingen. We zijn ons er echter ook van bewust dat straffen niet altijd leidt tot de gewenste gedragsverandering, eerder tot meegaandheid: het volgen van de regels uit angst voor maatregelen. Er zijn enkele voorwaarden voor een 'zinvolle' straf, een straf die wel kan leiden tot verandering van gedrag. Wil een straf zinvol zijn, dan moet rekening worden gehouden met de behoefte van de leerling aan relatie, autonomie en competentie:

- Relatie: we spreken de leerling individueel aan, op zo'n manier dat de relatie niet verbroken is. We laten zien dat het om het gedrag gaat en niet om de persoon. We helpen hem of haar de fout te herstellen.
- Autonomie: We zorgen ervoor dat de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem, van het vinden van een oplossing, het maken van een plan en het uitvoeren van dat plan. ('Wat heb je bedacht om dit te gaan oplossen?')
- Competentie: We helpen de leerling zelf tot een goede oplossing te komen en begeleiden tijdens het uitvoeren. En we laten onze waardering blijken als dat lukt. ('Ik geef je nu een opsteker voor het oplossen. Fijn dat je dat zo hebt gedaan!').

Een ander belangrijk aspect van een 'zinvolle' straf is **eigenaarschap**. Straffen kunnen tot gedragsverandering leiden als de dader de straf als zinvol ervaart. Dat gebeurt vaak pas als de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem en vervolgens zelf wil nadenken over de oplossing ervan. We steken dus eerst tijd en energie in het bewust maken van de leerling dat het vooral zijn of haar probleem is. Daarna kan de leerling gevraagd worden of hij of zij er iets aan wil doen en indien dat het geval is, luidt de vraag: 'En hoe denk je het op te lossen?' De 'straf' zal dan in het licht komen te staan van 'herstellen': soms daadwerkelijk de (fysieke) schade herstellen, soms het vertrouwen weer winnen, enzovoort.

Toezicht bij ons op school

Het houden van toezicht is van groot belang wanneer we willen werken aan de veiligheid binnen de school. Leerlingen hebben (naast gelegenheid om te oefenen met zelfstandigheid, en naast ondersteuning daarbij van volwassenen) ook altijd toezicht nodig. Leerlingen houden zich niet vanzelfsprekend aan regels en zijn geneigd grenzen te verkennen. Ze hebben het nodig dat die grenzen worden aangegeven door volwassenen. Bovendien kan in een situatie waarin onvoldoende toezicht en dus onvoldoende 'leiding' is, onveiligheid in een groep leerlingen sluipen.

De risicovolle periodes op een schooldag zijn de overgangen van bijvoorbeeld de klas naar het schoolplein, de pauzes op het plein, het lopen naar de gymzaal en de tijdstippen vlak voor of vlak na einde van een schooldag. Wij hebben met ons team duidelijke afspraken gemaakt rondom het toezicht op verschillende plekken en/of gebeurtenissen:

- Er lopen minimaal twee teamleden pleinwacht;
- De leerkracht loopt mee naar de garderobe of naar buiten;
- De leerkracht en de onderwijsassistent lopen mee naar de gymzaal en verdelen zich over de looprij;
- Bij feesten en voorstellingen verdelen de teamleden zich tussen de leerlingen;
- De leerkrachten controleren meerdere malen per dag de toiletten en bij nieuwe leerlingen loopt de leerkracht of het maatje mee;
- De leerkracht of onderwijsassistent loopt mee naar de taxi's wanneer er nieuwe leerlingen bij zijn.

Behalve de afspraken die we als team hebben gemaakt over ons eigen gedrag bij het toezicht, hebben we samen met de leerlingen geformuleerd welk gedrag van de leerlingen in welke situaties wordt verwacht.

Bij het in- en uitgaan van de school:

Op onze Vreedzame School vinden we het belangrijk dat de kinderen, de ouders en andere bezoekers zich welkom voelen in onze school. We willen aan de kinderen laten merken dat elk kind ertoe doet. Het is belangrijk dat jij er bent! Het in- en uitgaan van de school is een uitgelezen kans om op een ontspannen manier contact te maken met kinderen én ouders uit verschillende groepen. Alle professionals in de school zijn hier zowel in de ochtend als in de middag bij betrokken. We hebben hierover de volgende specifieke afspraken gemaakt:

- De entree van de school ziet er uitnodigend en verzorgd uit
- Er hangt een 'Vreedzame School bord' en bijzondere activiteiten worden aangekondigd;
- Er hangt een 'We zullen je missen-bord';
- Om 8.20 uur gaat de deur open;
- De locatielider of intern begeleider staat bij de deur als deze open gaat en verwelkomt elk kind persoonlijk door hem of haar een hand te geven en goedemorgen te wensen;
- De ouders krijgen een hand, worden aangekeken en gedag gezegd;
- Ook de leerkrachten verwelkomen de kinderen met het geven van een hand bij de deur van de klas;
- Alle professionals hebben een vaste plek bij het in- en uitgaan van de school. Zij houden daarbij ook goed zicht op de gang;
- De leerkrachten voelen zich verantwoordelijk voor alle kinderen en stralen dit ook uit;
- Om 14.00 uur lopen alle leerkrachten mee naar buiten en gebruiken deze gelegenheid om contact te maken met ouders en nieuwe kinderen te begeleiden naar de taxi.

Commissie van leerlingen

Wij kiezen er als school voor om bij het bevorderen van de sociale veiligheid binnen de school zoveel mogelijk de leerlingen in te schakelen. Zodra er een gevoel van onveiligheid wordt gesignaleerd, bespreken we dat in het team én we betrekken de leerlingen erbij om na te denken over wat er nodig is om een als onveilig ervaren situatie of locatie weer veilig te maken. Dat doen we o.a. met behulp van commissies.

Wanneer het gaat om een situatie waarbij de hele school betrokken is, vragen we uit de midden- en bovenbouw groepen een leerling te laten deelnemen aan het overleg binnen de commissie, eventueel door de groep op democratische wijze gekozen. Soms gaat het alleen een deel van de leerlingen aan of slechts één groep; dan zijn alleen de leerlingen uit die groep betrokken bij de commissie.

Aan de hand van het Kwaliteitszorginstrument vormen we op school een veiligheidscommissie die samen met de locatiedirecteur in gesprek gaan. Samen wordt de veiligheidsthermometer ingevuld en verwoorden de kinderen wat anders kan en welke oplossingen ze hebben.

Ingrijpen bij plagen

We zijn alert op **plaagsituaties** in en rond de school. Plagen speelt zich soms af op de grens van het aanvaardbare, en kan makkelijk overgaan in ruzie, of zelfs pesten. We besteden er in de lessen van blok 1 aandacht aan. Als plagen serieus wordt, ondersteunen we de geplaagde leerling om het plagen te laten stoppen en spreken de plager aan op zijn of haar gedrag. Soms schakelen we een maatje in: een medeleerling die de geplaagde leerling helpt er een einde aan te maken. Ook kunnen we de mediators vragen te helpen.

Leerlingen die nieuw zijn leren we aan hoe ze kunnen handelen wanneer ze iets niet meer leuk vinden. Ze zeggen 'Stop, hou op!', staan stevig en gebruiken het handgebaar. We werken met het stappenplan 'Los het op!', waarbij de kinderen door middel van vier stappen leren af te koelen en samen tot een win-win oplossing te komen.

Ingrijpen bij pesten: de oplossingsgerichte pestaanpak (o.b.v de leerkrachten en /of IB)

Hoeveel we ook doen aan preventie, pesten kan altijd nog voorkomen. Als er toch pestincidenten zijn, dan is het uiteraard zaak om eerst na te gaan of aan de preventieve kant nog wel voldoende wordt gedaan, zoals in het voorgaande is beschreven (en of het programma van De Vreedzame School (nog) wel goed wordt uitgevoerd). Maar soms is er meer nodig.

In de eerste plaats vragen we altijd aan andere leerlingen om te helpen. Met name populaire leerlingen kunnen belangrijk zijn als 'verdedigers'.

Als er meer nodig is, hanteren wij een aanpak van pesten die goed past bij de uitgangspunten van Vreedzaam: de Oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA). De aanpak bestaat uit een aantal achtereenvolgende gesprekken tussen een leerkracht (of IB-er) en leerlingen. Eerst met de gepeste leerling alleen. Vervolgens met een zorgvuldig samengestelde groep leerlingen, inclusief de pester(s). Dit is de groep die voor verandering en steun gaat zorgen. Belangrijke elementen van de aanpak zijn: geen schuld, verwijten of straf, we gaan uit van het goede in ieder kind, we moedigen empathie aan, we maken iedereen verantwoordelijk, het is positief en oplossingsgericht, en de pester krijgt de kans zijn of haar gedrag te veranderen.

In deze aanpak worden meestal de volgende stappen onderscheiden:

1. **Gesprek met het gepeste kind.** De leerkracht (of een ander teamlid van de school) praat met het gepeste kind over de situatie, vraagt of hij of zij hulp wil, en stelt met hem of haar de steungroep samen. Dit is een gemengde groep van zijn zo'n 5 tot 8 medeleerlingen, waaronder leerlingen die de gepeste noemt als mogelijke helpers, maar ook de pester en meelopers of buitenstaanders; liefst ook een verdeling van jongens en meisjes.
We vragen in dit gesprek aan de leerling of hij of zij wil dat de ouders op de hoogte zijn van de gesprekken. Als een externe of een andere volwassene (niet de eigen groepsleerkracht) binnen de school deze gesprekken gaat voeren, lichten we de ouders altijd in.
2. **Gesprek met de steungroep.** Hierbij is het gepeste kind niet aanwezig. In dit gesprek wordt de steungroep uitgenodigd om de gepeste medeleerling te gaan helpen. Ze wordt uitgenodigd om met ideeën en voorstellen te komen. Dit alles met als doel dat het pesten moet stoppen.
3. **Tweede gesprek met de gepeste.** Na ongeveer een week bespreekt de leerkracht hoe het nu gaat met de gepeste.
4. **Tweede gesprek met de steungroep.** Na ongeveer een week is er ook een gesprek met de steungroep, waarin ieder lid de gelegenheid krijgt om te praten over wat hij of zij heeft gedaan.

De bovengenoemde stappen worden visueel ondersteunt, zodat kinderen het kunnen aanwijzen en bekrachtigen wat ze bedoelen.

Soms moet deze cyclus nog één of meerdere keren herhaald worden om ervoor te zorgen dat het interactiepatroon blijvend verandert.

Herstelgesprekken

De hiervoor beschreven Oplossingsgerichte pestaanpak is niet altijd mogelijk, of geeft soms geen resultaat: de pester stelt zijn of haar gedrag niet bij. Soms zijn de peestsituaties zo ernstig dat er iets anders moet gebeuren. Of soms wil de gepeste leerling niet meewerken. Soms valt de pester in herhaling en komt de grens van het toelaatbare in de school in het vizier.

Ter bescherming van de gepeste leerling zullen we – als alle pogingen (inclusief bijvoorbeeld een Check in – Check out systeem, externe hulpverlening en een laatste waarschuwing) geen resultaat hebben gehad - moeten overgaan tot schorsing of verwijdering. Een dergelijke noodoplossing is natuurlijk geen oplossing van het probleem. Vaak blijven de leerlingen elkaar ontmoeten in de buurt. Het onopgeloste probleem krijgt dan mogelijk een vervelend vervolg buiten school. Om die reden geven we, voordat de fase van schorsing en/of verwijdering ingaat, aan de betrokkenen een laatste kans om de situatie te herstellen.

We gebruiken hierbij de vorm van herstelgesprekken. De betrokken partijen komen bij elkaar met als doel om de 'schade' te herstellen. Het gaat dan niet alleen om herstel van de (materiële of emotionele) schade, maar vooral ook om het herstel van de relatie. Naast de pester en het gepeste kind worden bij voorkeur ook de ouder(s) of verzorger(s) bij het gesprek betrokken.

Schorsing en verwijdering

Als de veiligheid van leerlingen, leerkrachten, ander personeel of ouders in het geding is, is optreden geboden. Daarbij hoeft het niet alleen om de fysieke veiligheid te gaan; het kan ook de sociale en emotionele veiligheid betreffen. Als er een noodzaak is om stevig op te treden, dan hanteren we onderstaand protocol dat voor alle betrokkenen helder aangeeft welke stappen worden gezet als er sprake is van een extreme situatie.

Leerlingen die het gevoel van veiligheid van anderen schade toebrengen door hun houding of gedrag (te denken valt aan: vechten, slaan, bedreigen, schelden e.d.), waardoor medeleerlingen en/of leerkrachten zich onveilig voelen, kiezen ervoor zich niet aan de schoolregels te houden en op die manier hun verbinding met de groep te verbreken:

- Deze leerlingen worden voor een dag/dagdeel buiten de groep geplaatst bij de locatiedirecteur of intern begeleider. Wanneer zij niet aanwezig zijn, gaat een leerling naar een andere groep.
- De ouders worden hiervan op de hoogte gesteld door middel van een gesprek.
- De leerling mag de volgende dag in de eigen groep laten zien dat het zich wel aan de schoolregels kan houden. Verschillende vormen van hulp (zie boven) kunnen hiertoe worden ingezet.

Als een dergelijke situatie zich herhaaldelijk voordoet, volgt er een gesprek tussen school en ouders. Hierin wordt nagegaan welke extra begeleiding en afspraken nodig zijn. Tevens worden de ouders op de hoogte gesteld van een vervolprocedure als het gedrag niet tijdig in positieve zin verandert. Als zich – na dit gesprek – toch weer een vergelijkbare situatie voordoet, worden de ouders opgebeld en gevraagd hun kind te komen halen of de volgende dag thuis te houden. Ook dan mag het kind de dag erna weer in de groep terugkeren. De afdeling leerplicht van de gemeente en het schoolbestuur worden op de hoogte gesteld, aangezien het hier een schorsing van een dag betreft. Alleen de directie kan het besluit nemen tot schorsing en dit wordt vastgelegd in een brief.

In geval van herhaling kan de school overgaan tot schorsing van meerdere dagen. In dat geval wordt de afdeling leerplicht van de gemeente bij het vervolgtraject betrokken. Ouders hebben het recht om binnen vijf werkdagen bij het schoolbestuur bezwaar te maken tegen de schorsing. (We volgen op school de richtlijnen van de Dr. Schaepmanstichting beschreven in Het Veiligheidsplan

Coördinator Vreedzaam Traumasensitief onderwijs

Van scholen wordt verwacht dat ze een teamlid belasten met de taak om het beleid ten aanzien van pesten te coördineren, die tevens als aanspreekpunt in het kader van pesten fungeert. Wij kiezen ervoor om deze taak mee te nemen in het bredere perspectief van de pedagogische opdracht van de school, en de domeinen van sociale competentie en burgerschapsvorming.

De taken van een 'antipestcoördinator' zijn op onze school opgenomen in de taken van het kernteam Vreedzaam Traumasensitief Onderwijs

De taakomschrijving van de coördinator Vreedzaam TSO ziet er als volgt uit:

- Bewaken van het traumasensitief lesgeven en handelen
- Ontwikkelen, actualiseren en levend houden van beleid en aanpak m.b.t. burgerschap/Vreedzaam binnen het curriculum en het sociaalpedagogische klimaat van de school;
- Het bijhouden van literatuur;
- Adviseren bij de keuze, aanpak en implementatie van nieuwe methodes en/of materialen of software op het terrein van burgerschap/Vreedzaam;
- Op verzoek fungeren als vraagbaak en luisterend oor voor collega's, ondersteunen van beginnende collega's op het betreffende vakgebied, bieden van coaching en nabespreking;
- Draagt bij aan de versterking van de inhoudelijke kennis en didactiek in het team op het vakgebied;
- Bewust bezig zijn met goed (vak)didactisch) onderwijs, experimenteren en onderzoeken. Deelnemen aan conferenties en studiedagen en informatie doorspelen;
- Bewaken van de kwaliteit van de uitvoering van Vreedzaam TSO;
- Hierdoor ook workshops Vreedzaam en Traumasensitief Onderwijs aanbieden
- Zorg dragen voor afname kwaliteitszorginstrument Vreedzaam;
- Vreedzaam TSO agenderen in de teamvergaderingen;
- Coachen van nieuwe leerkrachten en nieuwe teamleden informeren;

- Fungeren als contactpersoon voor De Vreedzame Wijk;
- Organiseren ouderbijeenkomsten rondom Vreedzaam;
- Verzorgen van de nieuwsbrieven (blokposters) voor ouders over Vreedzaam;
- Het zorg dragen voor de zichtbaarheid van Vreedzaam in lokalen, gangen en andere plekken in en om het gebouw;
- Fungeren als contactpersoon voor de leerling mediators; regelmatig evaluatie met mediators.

Ouders betrekken bij het veiligheidsbeleid

Op De Horizon willen we ouders betrekken als partner. Ouderpartnerschap is geen doel maar een middel om het welbevinden van kinderen te bewaken. We willen samen met ouders werken aan een veilige omgeving die we zien als oefenplaats voor zowel de kinderen, ouders en het team.

Wij willen als school graag samen met de ouders optrekken op dit terrein. In het geval van incidenten zoeken we snel contact om samen te bespreken hoe we hiermee om zullen gaan. Maar ook in meer algemene zin willen we ouders bij het veiligheidsbeleid betrekken. Dat doen we door ze te informeren over wat de school doet aan het voorkomen en aanpakken van ongewenst gedrag. En over bij wie ze terecht kunnen als er iets is. We nemen ouders daarin heel serieus.

Om ervoor te zorgen dat de veiligheid in en om de school iets wordt waarvoor ouders en school zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen, gaan we met ouders het gesprek aan. Dat doen we door het organiseren van een ouderochtend waarin de dialoog over de sociale veiligheid centraal staat. Tijdens deze bijeenkomst vragen we ouders de veiligheid en het onderwijs te evalueren.

Prioriteiten en plan van aanpak

Vanaf 2016-2017 is Vreedzaam ingevoerd op Basisschool De Horizon, school voor nieuwkomers. Het invoeringstraject is een tweejarig traject. Tijdens het eerste jaar werkten we aan:

- Vergroten van eigen kennis, inzichten en vaardigheden d.m.v. plenaire teambijeenkomsten;
- Inwerken van nieuwe collega's;
- Bepalen van de visie, grondwet en schoolregels;
- Nauw contact met de CED-groep;
- Werken met de verschillende blokken en evalueren van de aangeboden leerdoelen. In het eerste jaar wordt een logboek bijgehouden waarin we aangeven welke mappen het meest geschikt is voor onze doelgroep;
- Inrichten van de teamvergaderingen en overlegmomenten passend bij de filosofie van De Vreedzame School;
- Zichtbaarheid in de school vergroten.

Tijdens het tweede invoeringsjaar:

Leerkrachtgedrag verder ontwikkelen en evalueren tijdens plenaire bijeenkomsten;

- Neerzetten van commissies of leerlingenraad;
- Onderzoeken naar inzet van leerling mediators;
- Eigen maken van oplossingsgerichte pest aanpak (OPA) en interventies op ongewenst gedrag;
- Ouderpartnerschap vormgeven en verankeren, waarbij een ouderpartnerschapsplan wordt opgesteld.
- Invoering Kwaliteitszorginstrument.

Verdere verdieping en verankering van filosofie:

- We werken voortdurend door pdsa-cyclus aan verbetering van ons dagelijks handelen en reflecteren of ons handelen conform de afspraken en visie is.
- Omdat onze leerlingpopulatie snel wisselt en divers is zorgen wij jaarlijks voor herhaling van de aangeboden vaardigheden bij kinderen zoals conflicthantering, de verschillende sociale competenties en de oplossingsgerichte pestaanpak. Dit doen we door routines gedurende het schooljaar in te bouwen.
- In het schooljaar 2019-2020 werkte de Horizon nauw samen met de CED-groep om een module speciaal voor nieuwkomers te ontwikkelen. De lessen zijn op De Horizon uitgetoetst, geëvalueerd etc. Vanaf het schooljaar 2020-2021 kunnen nieuwkomerscholen gebruik maken van deze module.

- In het schooljaar 2020-2021 is de nieuwe module geïmplementeerd op De Horizon.
- Nieuwe teamleden worden geschoold in de filosofie door het volgen van Vreedzaam in Vogelvlucht. Daarnaast worden vaardigheden geoefend tijdens studiemomenten en vinden er groepsbezoeken plaats.
- In de schooljaren 2022-2023 zijn alle teamleden geschoold in Trauma Sensitief onderwijs

Bijlagen

Bijlage 1: Grondwet van de school en schoolregels (is op school in te zien)

Bijlage 2: Veiligheidsthermometer & tevredenheid (Op school in te zien)